

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DOĞRU MESLEKİ YÖNLENDİRİLMELERİ İÇİN BİR MODEL VE ÖĞRENCİLERİN BİLGİ TEKNOLOJİLERİ MESLEKLERİNE OLAN İLGİLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

Orhan Gökçöl, F.Tunç Bozbura,
(Bahçeşehir Üniv., Mühendislik F., İstanbul)

Didem Arslanbaş, Banu Gürün,
(Uğur Kariyer Merkezi, İstanbul)

Şeyma B. Güven
(Maltepe Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi, İstanbul)

10 Şubat 2010

Neden böyle bir çalışma?

- Özellikle gençlerde, doğru bir yönlendirme olmadan kişisel potansiyellerini en iyi yansıtacakları/değerlendirecekleri bir iş seçmek çok kolay değil.
- Başka bir iş bakan, işinde motive olmayan, işini sevmeyen, potansiyeli ile orantılı katma değer üretmeyen çalışanların olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Bu aslında ülkelerin kendi iş güçlerini efektif kullanamamasına da yol açmaktadır.
- Öğrenciler açısından düşünüldüğünde, 4-5 sene sonra katılacağı iş ortamında kendisini nasıl bir kariyer yolunun beklediğini bilememektedir. En önemli sorun da, iş ortamlarını ve kendi kişisel özelliklerini eşleştirememedir. Öğrencilerin kariyer seçimi konusunda kesinlikle doğru bir yönlendirmeye ve danışmanlığa ihtiyaçları vardır.
- Bu çalışmada, bir AB projesi kapsamında geliştirilmekte olan bilgisayar destekli bir **Kariyer Aracı** ve bu aracın olası bir lise müfredatında nasıl kullanılabileceği tartışılacaktır.
- Çalışmada ayrıca, benzer bir araç kullanılarak elde edilen verilerin analiz sonuçları ve ülkemizde lise öğrencilerinin **bilgi teknolojileri bölümlerine** (ve mesleklerine) olan ilgileri ortaya konacak ve kişilik özellikleri ile ilgileri arasında bir ilişki olup olmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

Mesleki Eğilimler ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki

- Kendi ilgi alanlarına uyan işlerde çalışan insanlar daha mutlu ve başarılı olmaktadır.
- Eğer kişisel ilgi alanları ortaya çıkartılabilirse bu bilgiden yola çıkarak çalışmaktan hoşlanılacak iş ortamları ve meslekler konusunda çıkarımlarda bulunulabilmektedir.
- Ülkemiz açısından durumu inceleyecek olursak, özellikle orta okul ve lise dönemlerinde verilecek kariyer danışmanlıkları ile öğrencilerin doğru üniversite bölümlerini ve dolayısıyla doğru meslekleri seçmesi konusunda yönlendirmeler yapılabilir.
- Ayrıca yetişkinlerin kişisel özelliklerine uygun alanlarda mesleki eğitim almaları ve sonrasında işe yerleştirilebilmeleri de önemle üzerinde durulması gereken bir durumdur.

Holland Teorisi

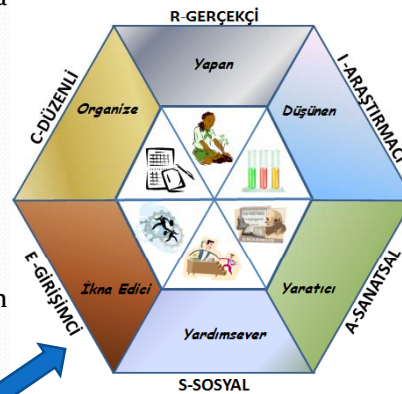
John L. Holland, PhD

■ Teori, hangi kariyer seçimlerinin iş başarısı , iş tatmini vb sağlayacağı gibi iş hayatı ile ilgili davranışları açıklamaktadır.

■ Teori, bireylerin kişisel ilgilerini ortaya koyup meslekleri bu ilgilere göre eşleyebilmekte; böylece bireyin “yapabileceği” ve “mutlu olabileceği” alanlarda çalışabilmesine ve meslekler seçmesine yardımcı olabilmektedir.

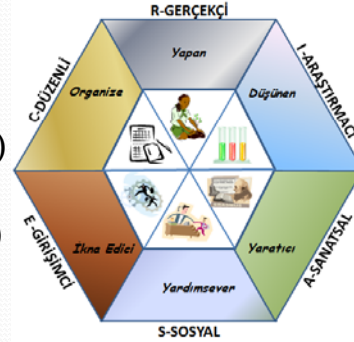
■ Holland Teorisi, mesleki danışmanlıklarda çok yoğun olarak kullanılmaktadır (hem öğrencilerde, hem yetişkinlerde)

■ Holland, bireylerin sahip oldukları kişilik özelliklerini altı farklı kişilik tipiyle tanımlamaktadır. Her bireyde bu tipler farklı ağırlıklarla yer almaktadır.

Kişilik Tipleri

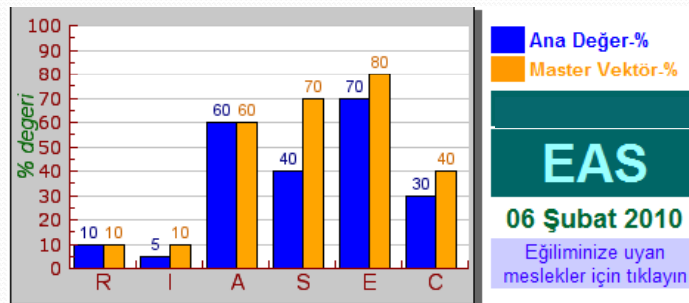
- Gerçekçi Kişilik Tipi (**Realistic**)
 - Pratik, iş bitirici, somut, yaparak öğrenme, Aletlere yatkınlık
- Araştırmacı Kişilik Tipi (**Investigative**)
 - Analitik, entelektüel, bilimsel, araştırmacı
- Sanatsal/Artistik Kişilik Tipi (**Artistic**)
 - Yaratıcı, özgün, bağımsız, karmaşık
- Sosyal Kişilik Tipi (**Social**)
 - İşbirliği yapan, destekleyen, yardım eden, iyileştirme, bakım, eğitim
- Girişimci Kişilik Tipi (**Enterprising**)
 - Rekabet gerektiren ortam, lider, ikna edici
- Düzenli Kişilik Tipi (**Conventional**)
 - Detay gerektiren ortam, düzenleyici, büro işleri ile ilgili

5

Bireylerin Kişilik Tipleri Nasıl Ölçülüyor?

- Altı farklı eğilimi ölçen nitelikte sorular içeren bir envanter hazırlanır.
- Bireyin envantere verdiği cevaplar analiz edilerek en baskın eğilimler bulunur.
- Genellikle, en baskın üç eğilim bireyin "Holland Kodu" olur.
- Örneğin, benim Holland Kodum : ISR (**Investigative/Social/Realistic**)

6

Testi al - RIASEC

Sayın Ali Korkmaz,

Bu test kariyer eğiliminizi ölçmek için hazırlanmıştır. Sizden istenen, soruları dikkatlice okuduktan sonra, belirtilen özellikleri **şimdiye kadar uygulama imkanı bulamamış olsanız bile**, genel olarak uygulamaktan hoşlanıp hoşlanmadığınıza karar vererek, cevabınızı işaretlemenizdir.

Testi cevaplarırken bir süre kısıtlaması yoktur, ancak testi ara vermeden, bir kerede başlayıp bitmeniz gerekmektedir.

Lütfen sorulara sırası ile cevap veriniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

Teste Başla

1 Arkadaşlarım ve ailemle birlikte zaman geçirmekten hoşlanırım Evet Hayır

2 Kütüphanede ya da müzelerde vakit geçirmekten hoşlanırım Evet Hayır

3 Şiir ya da hikayeler yazmaktan hoşlanırım Evet Hayır

4 Genellikle hiçbir işi yapmadan zaman geçirmekten hoşlanırım Evet Hayır

5 Çevremdeki insanlarla konuşmaktan hoşlanırım Evet Hayır

6 Klasik romanların okumaktan hoşlanırım Evet Hayır

7 Resim yapmak benim için zevk verici bir hobi Evet Hayır

8 Çocukken en çok hayal kurardım Evet Hayır

9 Borsa ile ilgilenmekten, borsada yatırım yapmaktan hoşlanırım Evet Hayır

- 169 soru
- Cevaplama süresi yaklaşık 20-30 dk.

ZORLUK : Her bir sorunun tek bir Holland kişilik tipini ölçtüğünü varsaymak zor.

Hangi mesleğin hangi kişilik tipleri ile uyumlu olduğu nasıl bulunuyor?

- Aynı altıgen, kişilik tiplerine benzer şekilde iş ortamlarını da tanımlamaktadır.
- Meslekler ve iş ortamlarının gerektirdiği özellikler düşünülerek pek çok mesleğin (10000+) 2 ya da 3 haneli Holland kodu bulunmaktadır. Bunlar el kitaplarında ve çeşitli yayınlarda mevcuttur (O*NET, Dictionary of Occupational Titles gibi)
- Kişinin kendi Holland koduna uyumlu işlerde daha başarılı ve mutlu/üretken olacağı söylenebilir.

8

O*NET

O*NET OnLine

Occupation Quick Search

Help Find Occupations Advanced Search Crosswalks O*NET Sites

Build your future with O*NET OnLine.

Welcome to your tool for career exploration and job analysis!

O*NET OnLine has detailed descriptions of the world of work for use by job seekers, workforce development and HR professionals, students, researchers, and more!

What is O*NET?

What's New!

Learn about cutting-edge Tools and Technology used in In-Demand occupations.

Learn More

Get O*NET news by **email** or **RSS**.

Occupation Search

Keyword or O*NET-SOC Code.

Help Search

Find Occupations

Browse groups of similar occupations to explore careers. Choose from industry, field of work, science area, and more.

Career Cluster

Advanced Search

Focus on occupations that use a specific tool or software. Explore occupations that need your skills.

Skills Search

Crosswalks

Connect to a wealth of O*NET data. Enter a code or title from another classification to find the related O*NET-SOC occupation.

CIP

green occupations

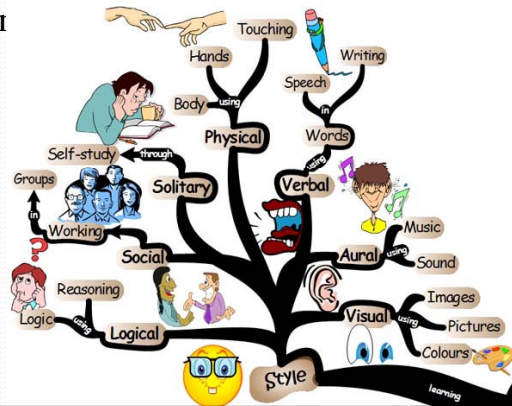
The green economy is changing tasks, skills, and jobs across the country. Discover important information for over 100 occupations going green.

Learn More Search

9

Öğrenme Stilleri

- Özellikle öğrenciler açısından düşünüldüğünde, çalışma ortamları ve şekilleri ve öğrenme stilleri de öğrencinin başarılı olabileceği iş ortamları konusunda bir fikir verebilmektedir

Model – CPT | Career Path Test

- EU – Leonardo da Vinci, Transfer of Innovation, Proje No : 2008-1-TR1-LO05-03189, Aralık 2008-Aralık 2010
- Developing an effective tool for career path of secondary schools' students to prevent unemployment and misemployment.

TRANSFER OF INNOVATION, MULTILATERAL PROJECTS,
LEONARDO DA VINCI LIFELONG LEARNING PROGRAMME
PROJECT NUMBER :2008-1-TR1-LO05-03189

Welcome,
In this web portal you will find information about the EU Leonardo project titled "Developing an effective tool for career path of secondary schools' students to prevent unemployment and misemployment".

This platform also serves as a gateway for our major product of the project "CPT : Career Path Test"

We are very much interested in making the results of our project available to a wide public. Please "Register" in order to get the CPT inventory. Please note that your registration must be approved by the CPT admin before you take the inventory.

Career Path Test (CPT) is a questionnaire based tool which contains questions to measure learning style and personality type and career interests of individuals.
- Learning styles are determined by using Dunn&Dunn's theory.
- Personality types and career interests are determined by using Holland's RIASEC Theory.
Both theories are widely used in counseling psychology.

CPT is supposed to be used in a **curriculum** for career path of secondary schools' students to prevent unemployment and misemployment as indicated in the project proposal

11

Model

Her bir Holland eğiliminin ilgili olduğu alt alanlar belirlendi :

- **R** : Elleri kullanabilme-el becerisi- Tamir etme vb. / Somut olanla ilgilenme ve tercih etme / Spor ile ilgilenme / Bireysel olmayı tercih etme / Açık havada çalışma ve doğayı sevmek / Bitki-hayvan ile ilgilenme
- **I** : Bilimsel merak/Soyut konularda araştırma yapmak/Bağımsız ve bireysel çalışma /Analitik düşünme
- **A** : Yaratıcılık /Sanat ile ilgilenme /Yabancı dil becerisi/Kurallardan ve rutinlerden hoşlanmama/Bağımsız ve bireysel çalışma
- **S** : İnsanlara yardım etme, destek olma/İnsanlarla birlikte olma isteği/ İnsanları bilgilendirme/Grup çalışması tercih etme/Sabırlı olmak/İletişim becerilerinin iyi olması
- **E**: Liderlik, insanları yönetebilme, ikna/Risk alabilme/İletişim becerilerinin iyi olması/Organize etme/Politika ve ekonomiye ilgi
- **C** :Matematik becerisi/Düzenli, planlı ve titiz olma/Organizasyon becerisi/ Kurallardan ve rutinden hoşlanma

12

Model (Devam)

- Her bir alt alanın ilgili Holland eğilimi için ne kadar önemli olduğu belirlendi (0-100)
- Envanter soruları oluşturuldu. Her bir sorunun hangi alt alanları hangi oranlarla (0-100) temsil ettiği belirlendi.
- Örnek Envanter sorusu : *“Evde çalar saat, radyo gibi aletlerin içini açarım, bozulduğunda tamir etmeye çalışırım.”*
 - *Sadece R’yi ölçüyor.*
 - **İlgili Alt Alanlar :** 1) Elleri kullanabilme-el becerisi- Tamir etme vb. 2) Somut olanla ilgilenme ve tercih etme 3) Bireysel olmayı tercih etme
- Böylece, envanterde **“Evet”** olarak işaretlenen tüm soruların Holland Eğilimlerine katkıları hesaplanarak öğrencinin en baskın ilk 3 eğilimi ortaya çıkartıldı.

13

Model (Devam)

- Modelde, öğrenme stilleri de belirlenmekte. Bunun için Dunn & Dunn Teorisi kullanılmaktadır.
- Öğrenme ortamlarını belirleyen soruların aynı zamanda iş ortamlarına da belli bir katkısı olduğu düşünüldü.
- Ortaya çıkan ürün, web tabanlı bir sistem =>
- CPT, lise öğrencileri için tasarlanacak bir kariyer müfredatında kullanılacak.
- 5 farklı ülkede (Türkiye, İngiltere, Yunanistan, Slovenya, Macaristan) test uygulamaları Mart 2010 başında başlayacak.
- Ayrıntılı bilgi için :

<http://ukm.ugurkariyermerkezi.net/abproje>

14

Son ürün.....

- Öğrenciler için bir **kariyer planlama sistemi**
 - Kariyer Planlama Müfredatı
 - CPT (Career Path Test) Yazılımı

Kariyer planlama müfredatının amacı öğrencilere kariyer farkındalığı vermek, okul ve kariyer seçimlerinde destek olmak, hayatları boyunca kariyerlerini yönetebilmeleri konusunda öğrencileri eğitmek

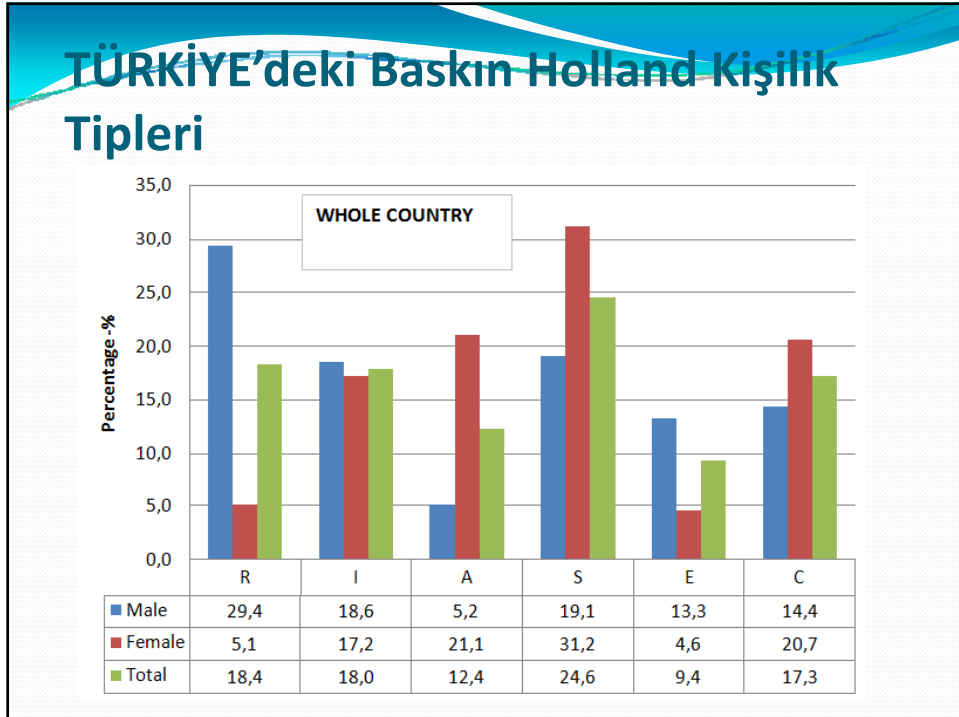
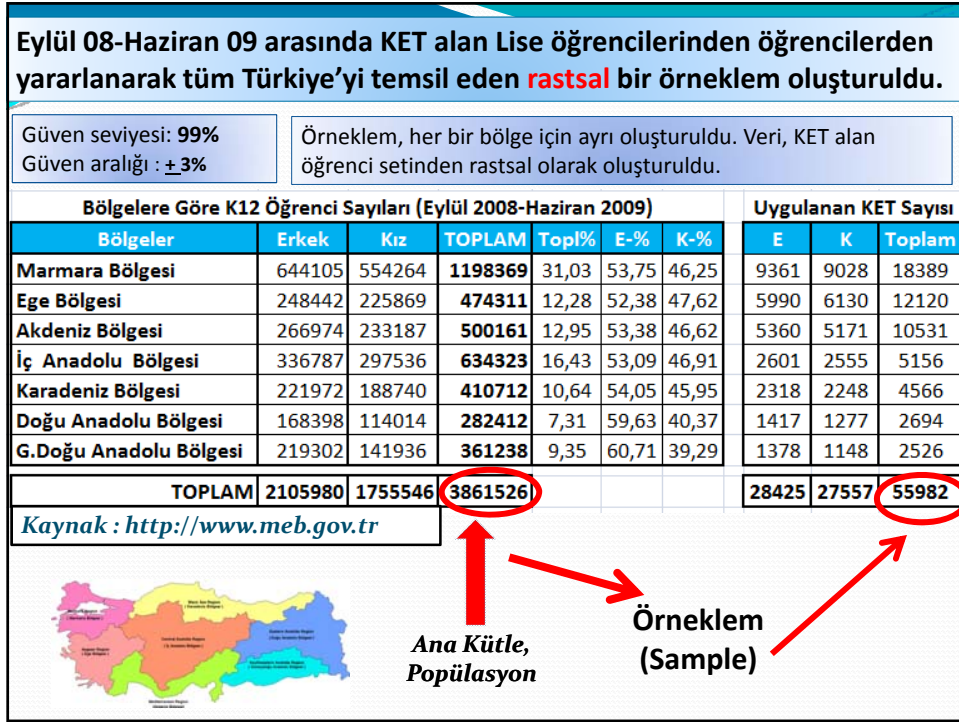
Anne-babalar için destek araçları sağlamak

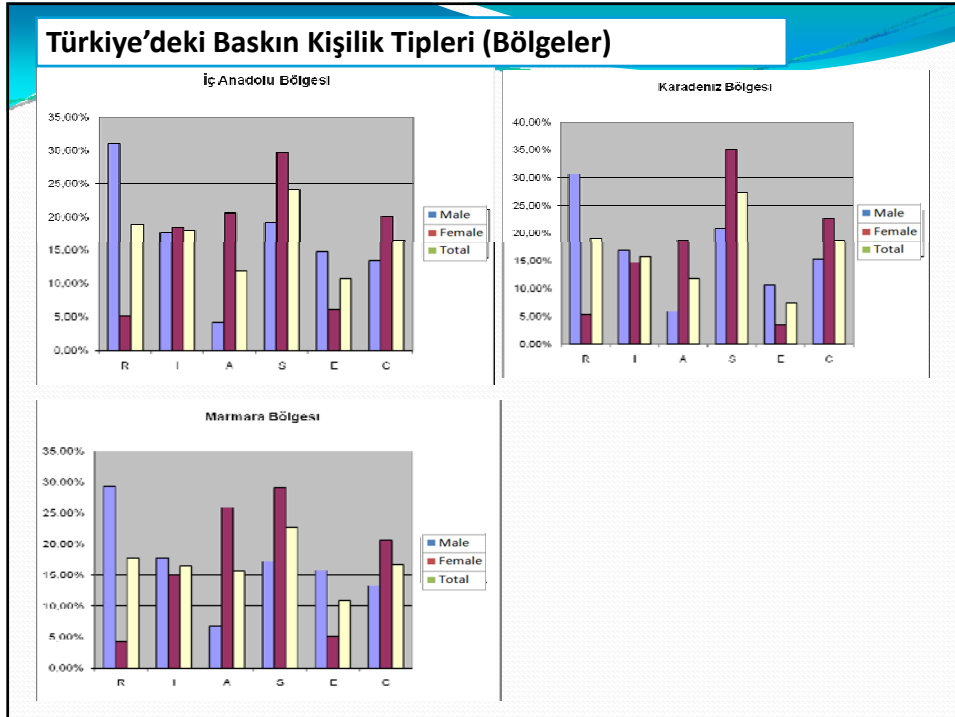
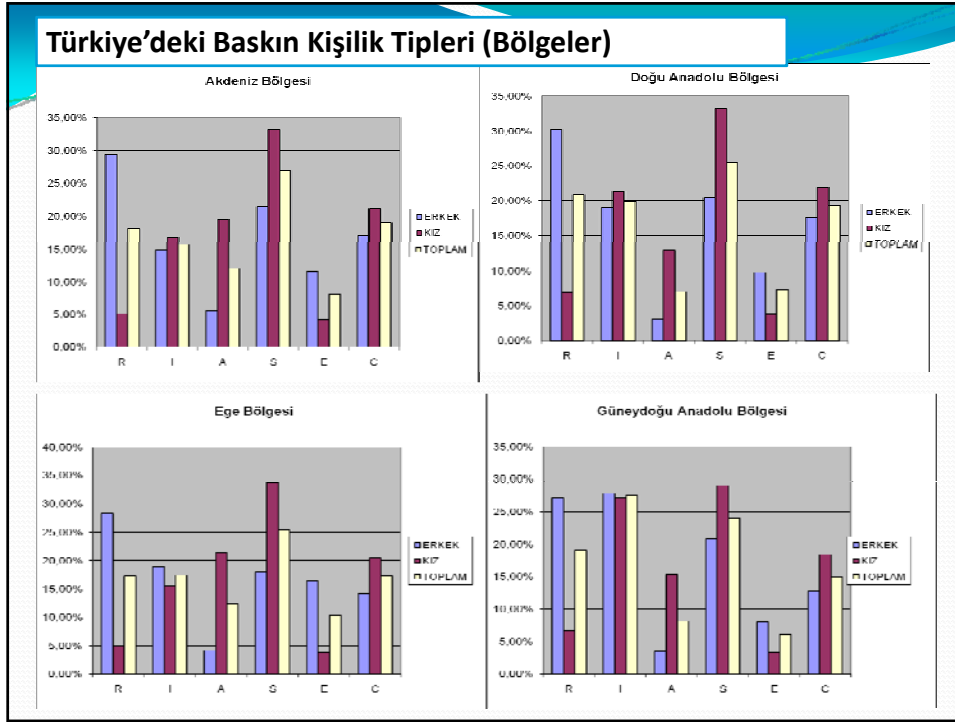
Okullardaki kariyer danışmanlarına, bu müfredatı nasıl uygulayacakları konusunda gerekli eğitim materyallerini sunmak

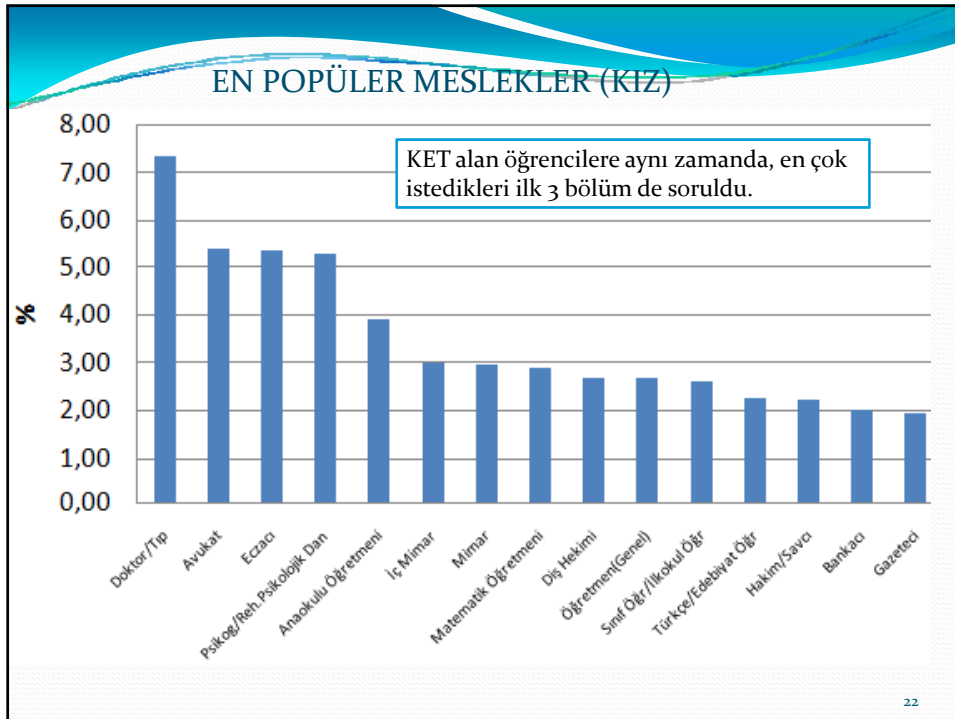
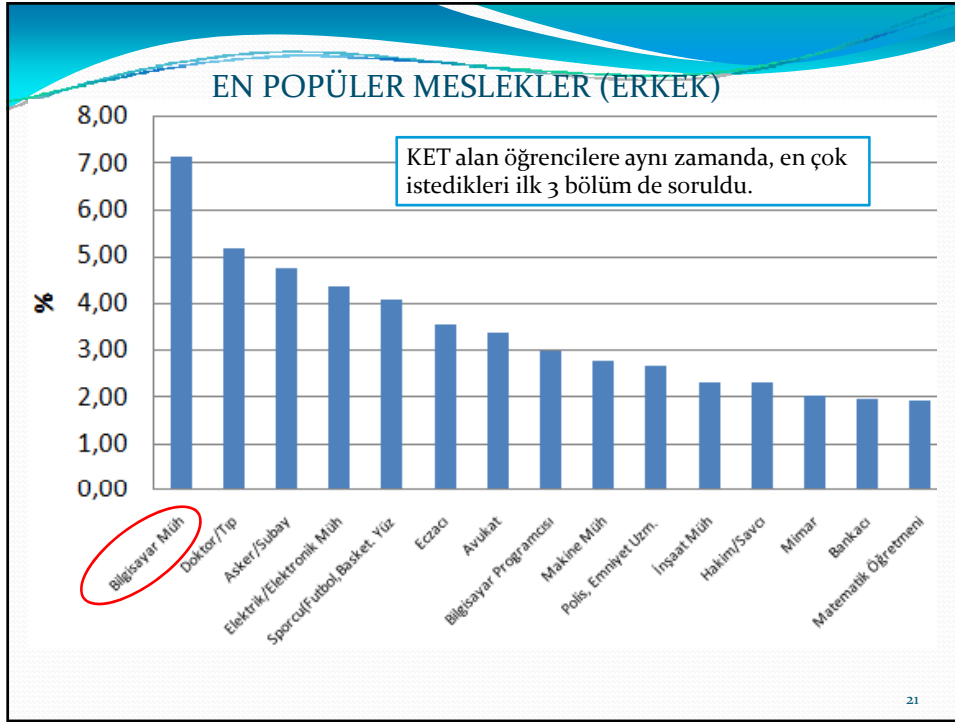
Türkiye'deki kariyer eğilimleri ve BT mesleklerine olan ilginin ölçülmesi

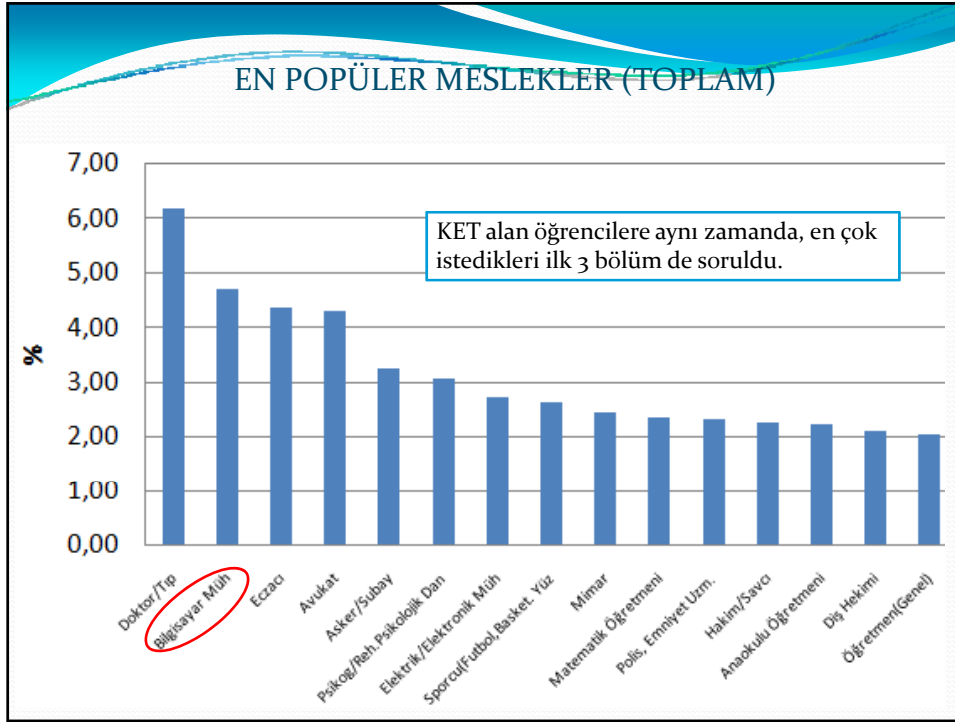
- Bu amaçla, Uğur Kariyer Merkezi tarafından son 7 yıldır uygulanan Kariyer Eğilim Testi (KET) sonuçlarından yararlanıldı.
- KET, tüm Türkiye'de son 7 yılda yaklaşık 360000 öğrenciye uygulandı.
- KET alan öğrencilere aynı zamanda, "en çok istedikleri bölümler de soruldu. Bunlardan 3 tanesi BT ile ilgili : Bilgisayar Müh., Bilgisayar Programlama, Matematik-Bilgisayar/Enformatik

Bilişim Mesleklerinin DOT'a göre sınıflandırılması

Dictionary of Occupational Titles

- 030 Sistem Analizi ve Programlama
- 031 Veri Haberleşmesi ve Bilgisayar Ağları
- 032 Bilgisayar Sistemleri Kullanıcı Desteği
- 033 Bilgisayar Sistemleri Teknik Destek
- 039 Başka Yerde Sınıflandırılmamış, Diğer

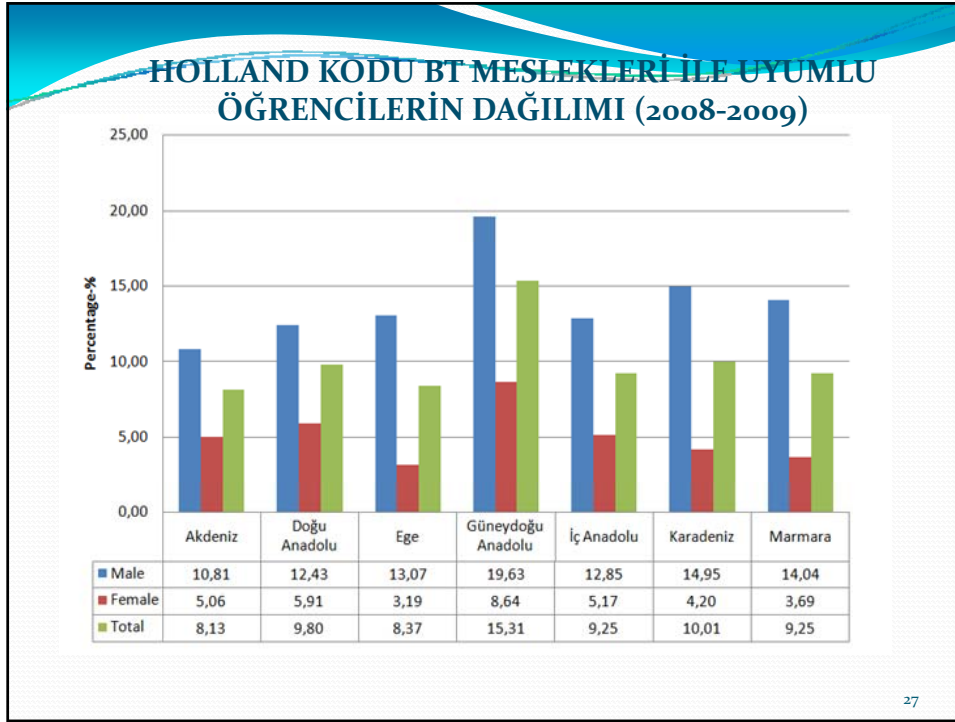
24

25

DOT MESLEK KODU	MESLEK ADI	DOT MESLEK KODU	MESLEK ADI
030.167-010	ŞEF BİLGİSAYAR PROGRAMCISI	030.162-014	PROGRAMCI-ANALİST (UYGULAMA GELİŞTİRİCİ)
030.162-010	BİLGİSAYAR PROGRAMCISI	033.262-010	KALİTE GÜVENCE ANALİSTİ
033.162-010	BİLGİ GÜVENLİĞİ KOORDİNATÖRÜ	030.062-010	YAZILIM MUHENDİSİ
033.362-010	BİLGİ GÜVENLİĞİ UZMANI	031.132-010	ŞEF AĞ KONTROL OPERATORLERİ
033.167-010	BİLGİ SİSTEMLERİ DONANIM ANALİSTİ	030.167-014	SİSTEM ANALİSTİ
031.262-010	VERİ HABERLEŞME ANALİSTİ	030.162-022	SİSTEM PROGRAMCISI
033.162-014	VERİ KURTARMA PLANLAYICISI	033.162-018	TEKNİK DESTEK UZMANI (PROJE GELİŞTİRME)
039.162-010	VERİTABANI YÖNETİCİSİ	032.262-010	KULLANICI DESTEK UZMANI
039.162-014	VERİTABANI TASARIM ANALİSTİ	032.132-010	KULLANICI DESTEK ANALİSTİ
039.264-010	BİLGİSAYAR DESTEK UZMANI	031.262-014	AĞ KONTROL OPERATÖRÜ

26

**HOLLAND KODU BİLİŞİM MESLEKLERİNE UYUMLU
OLAN ÖĞRENCİLERİN BİLİŞİM MESLEKLERİNİ
TERCİH ETME ORANLARI**

Regions	M-%	F-%	Total-%
Akdeniz	28,33	10,20	23,08
Doğu Anadolu	22,99	25,00	23,48
Ege	39,26	23,33	36,36
Güneydoğu Anadolu	27,37	7,84	23,04
İç Anadolu	33,89	23,44	31,15
Karadeniz	32,61	3,03	26,90
Marmara	37,77	15,29	33,62
TOTAL	33,25	15,29	29,32

**HOLLAND KODU BİLİŞİM MESLEKLERİNE UYUMLU
OLMAYAN ÖĞRENCİLERİN BİLİŞİM MESLEKLERİNİ
TERCİH ETME ORANLARI**

Regions	M-%	F-%	Total-%
Akdeniz	19,55	6,81	13,61
Doğu Anadolu	13,14	6,54	10,48
Ege	23,23	5,01	14,55
Güneydoğu Anadolu	18,42	7,29	14,05
İç Anadolu	19,84	5,17	12,96
Karadeniz	18,63	5,35	12,53
Marmara	18,11	4,82	11,96
TOTAL	18,86	5,54	12,81

**ÖĞRENCİLERİN GENEL OLARAK BİLİŞİM MESLEKLERİNİ
TERCİH ETME ORANLARI**

Regions	M-%	F-%	Total-%
Akdeniz	22,61	7,33	15,49
Doğu Anadolu	16,00	8,02	12,78
Ege	28,36	5,75	17,60
Güneydoğu Anadolu	23,79	7,97	17,58
İç Anadolu	24,20	6,38	15,84
Karadeniz	23,51	5,48	15,22
Marmara	23,41	5,38	15,07
TOTAL	23,47836	6,247431	15,645

Değerlendirme

- Tercihler bilinçli yapılmamaktadır
- Kız ve Erkekler arasındaki eğilim farkları en çok R, A, S kodlarında görülmektedir
- Girişimci kişilik tipi genel olarak düşüktür ancak özellikle batı bölgelerinde daha yüksektir.
- Sanatçı kişilik tipi Türkiye'nin batısında en yoğun, doğuda ise düşük oranda görülmektedir.
- Doğu bölgelerde Araştırmacı eğilim daha baskındır

31

Bilişim Meslekleri ile İlgili Olarak...

- Bilgisayar Müh., erkek öğrenciler arasında en popüler tercih edilen meslek olarak görülmektedir (Kızlarda 14. sırada).
- Holland kodu bilişim mesleklerine uyumlu öğrencilerin yalnızca %29'u üniversite giriş sınavında Bilişim ile ilgili bir tercih yapacağını belirtmektedir.
 - Dolayısıyla, üniversitemizin Bilişim ile ilgili bölümlerine kaydolun öğrencilerin büyük oranda kişilik tipleriyle uyumlu olmayan bir kariyere başladıklarını söyleyebiliriz.
- Batı bölgelerinde kişilik özelliklerine uyumlu bilişim tercihi biraz daha iyi görünmektedir.
- Bilişim ile ilgili ortaya çıkan bu tablonun diğer meslekler/bölümler için de benzer nitelikte olması kuvvetle muhtemeldir.
- Ayrıca, üniversitelerin 1. sınıflarında öğrencilere uygulanacak bazı mesleki intibak derslerinin önemi daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

32

SONUÇ

- Öğrencilere, ailelerine ve ilgili tüm paydaşlara İlköğretim ve orta öğretim sırasında, müfredata entegre edilmiş bir kariyer yönetimi uygulandığında öğrencilerin kişilik tipleri ile uyumlu meslek tercihleri yapmaları ve sonrasında daha üretken ve mutlu bir iş yaşamlarının olması sağlanabilecektir.
- Ayrıca, birey hangi mesleği icra ederse etsin, bu tip kariyer destek sistemleri ile, bireyde kişilik özellikleri ve kariyer ile ilgili bir farkındalık yaratılmaktadır. Böylece, daha farklı kariyer hedefleri, kariyer değişiklikleri ya da kendi hayatını destekleyici faaliyetler (sivil toplum üyelikleri, hobiler gibi) bireyin kişisel portföyünde yer almaktadır

33

TESEKKÜRLER!

ORHAN GÖKÇÖL
orhan@bahcesehir.edu.tr

BAHÇESEHİR ÜNİVERSİTESİ
<http://www.bahcesehir.edu.tr>